

DOI 10.47315/archives2021.327.101

УДК 930.253:341.74(477+560)«1920/1921»

Віталій Галатир

кандидат історичних наук, доцент,
головний науковий співробітник
відділу інформаційних технологій,
Державний архів Хмельницької області
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7644-6151>

Олексій Гродовський

кандидат економічних наук,
головний державний фінансовий інспектор,
Державна аудиторська служба України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4638-0286>

Володимир Коцюк

кандидат історичних наук,
декан гуманітарно-економічного факультету,
Хмельницький інститут
Міжрегіональної академії
управління персоналом
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7902-9372>

**ДОКУМЕНТИ ЦДАВО УКРАЇНИ
ПРО ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОСОЛЬСТВА УНР
В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У 1920–1921 роках**

Анотація. Метою пропонованої публікації є залучення до наукового обігу архівних документів за підписом дипломата Яна Токаржевського-Карашевича (1885–1954), який у 1920–1921 рр. обіймав посаду надзвичайного посла Української Народної Республіки у Туреччині. Документи зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) і відображають фінансове забезпечення посольства УНР в Османській імперії у 1920–1921 рр. **Методологія дослідження:** застосовано комплекс спеціальних та загальнонаукових методів (систематизація наукової та періодичної літератури, архівних документів; порівняльний аналіз; історико-генетичний, історико-типологічний, історико-ретроспективний, герменевтичний, історико-порівняльний, проблемно-хронологічний, ідеографічний). **Наукова новизна:** вводяться до наукового обігу нові історичні джерела із фонду 3696 «Міністерство закордонних справ Української Народної респуб-

ліки» (опис 2, справа 239 «Штати і фінансові звіти посольства Української Народної Республіки в Туреччині та листування з ним про грошові справи») ЦДАВО України до історії дипломатії періоду Української революції 1917–1921 рр.; акцентується увага на фінансових питаннях місії, що потребували нагального вирішення протягом 1920–1921 рр. **Перспектива подальшого дослідження:** Для більш детального вивчення питання фінансового забезпечення дипломатичних установ УНР у добу Української революції 1917–1921 рр. потрібно виявити та залучити інші архівні документи. **Висновки.** Виявлення та публікація архівних документів, що зберігаються у ЦДАВО України, дозволили відобразити фінансове забезпечення посольства УНР в Османській імперії та пропонувані шляхи його покращення дипломатом Я. Токаржевським-Карашевичем.

Ключові слова: посольство УНР у Туреччині; Я. Токаржевський-Карашевич; О. Лотоцький; К. Мацієвич; ЦДАВО України.

Останнім часом у світлі трагічних подій російсько-української війни наша держава стала одним із епіцентрів міжнародної уваги. Сьогодні важливим є не тільки реагування на внутрішні виклики, а й об'єктивне висвітлення ситуації та дипломатична діяльність на зовнішній арені. В сучасних умовах постає гостра потреба аналізу діяльності українських дипломатичних представництв і визначення основних пріоритетів дипломатії України, яка зараз перебуває на етапі інституціоналізації.

Допомогти цьому може досвід діяльності визначних дипломатів, які боролися за інтереси України поза її межами. Вагомий вклад до історії українського національного руху першої третини ХХ ст. своєю діяльністю зробив Ян Токаржевський-Карашевич (1885–1954) – громадський, державний діяч, науковець, дипломат. Він був активним учасником боротьби за національні українські інтереси. Вивчення діяльності Я. Токаржевського-Карашевича уможлиблює відтворення картини дипломатичного життя, зокрема й фінансового становища посольства УНР в Османській імперії у 1920–1921 рр.

Комплексне дослідження фінансового забезпечення посольства в Османській імперії та пошуки вирішення цієї проблеми Я. Токаржевським-Карашевичем науковцями не проводилося. Загалом, уперше до постаті дипломата у новітній період привернув увагу громадськості український історик-джерелознавець Г. Курас. У розвідці «Дипломат, історик, патріот (Іван Токаржевський-Карашевич)», що увійшла до збірника статей з актуальних проблем дослідження української діаспори, автор робить висновок, що постать князя Я. Токаржевського-Карашевича є унікальною в модерній українській історії, і акцентує увагу на тому, що аристократ із сполонізованого роду став полум'яним українським патріотом, який блискуче поєднував дипломатичні здібності і

наукову діяльність, громадську працю й публіцистику, вирізнявся глибокою культурою й ерудицією¹.

А. Маквей в статті «Свята Столиця й Україна. Дипломатичне посередництво Князя Токаржевського-Карашевича» висвітлював діяльність дипломата через призму його співпраці з Ватиканом².

У статтях, опублікованих у науковому віснику «Гілея», М. Джура характеризує Я. Токаржевського-Карашевича як політика і дипломата доби національно-визвольних змагань українського народу за державну незалежність у першій половині ХХ ст., виокремлює періоди його політичної біографії: дореволюційний, революційний (Українська Держава та Директорія УНР), еміграційний (тарнівський, французький, італійський та англійський)³, а також висвітлює питання про належність дипломата до лицарських християнських орденів католицької церкви⁴.

Найширше склад і зміст документів, що зберігаються в українських архівах і містять інформацію про інституційну історію дипломатичних представництв України в Туреччині й Туреччини в Україні за доби Української революції 1917–1921 рр., розкрила у розвідці І. Матяш⁵.

Джерельну базу дослідження складають документи фонду «Міністерство закордонних справ Української Народної республіки, м. Київ, м. Кам'янець-Подільський, м. Вінниця, м. Тарнів (Польща)» (Ф. 3696), а саме: спр. 239 «Штати і фінансові звіти посольства УНР в Туреччині та листування з ним про грошові справи» (оп. 2). Тому введення до наукового обігу документів фінансового забезпечення посольства УНР у 1920–1921 рр. та роль у вирішенні проблемних питань Я. Токаржевського-Карашевича є новою спробою висвітлити факти і сфери діяльності у процесі становлення українського державотворення.

¹ *Курас Г.* Дипломат, історик, патріот (Іван Токаржевський-Карашевич) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. Вип. 9: матеріали 2-ї міжн наук. конф. «Українська діаспора: проблеми дослідження». Острог, 2007. С. 184–190.

² *Маквей А.* Свята Столиця й Україна. Дипломатичне посередництво Князя Токаржевського-Карашевича // Поступ. Вінніпег, 2008. 9 березня. С. 7–14.

³ *Джура М.* Ян Токаржевський-Карашевич – політик і дипломат доби національно-визвольних змагань українського народу за державну незалежність в першій половині ХХ століття // «Гілея»: наук. вісник. Вип. 118. 2017. С. 307.

⁴ *Джура М.* Ян Токаржевський-Карашевич – лицар Християнських орденів // Там само. Вип. 120. 2017. С. 32.

⁵ *Матяш І.* Архівна складова джерельної бази дослідження українсько-турецьких відносин доби Української революції 1917–1921 рр. // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2019. Вип. 28. С. 340–358.

У добу Директорії УНР постало питання оновлення та активізації дипломатичного посольства в Османській імперії. Очолити посольство у 1919 р. було направлено О. Лотоцького⁶. Із ним Я. Токаржевський-Карашевич познайомився ще 14 лютого 1919 р., коли місія прибула до Відня, де, чекаючи на гроші (15 березня австрійський уряд наклав арешт на всі державні українські фонди) та французькі візи, вимушена була перебувати більше місяця. Допомогу подальшому проїздові делегації надавав саме Я. Токаржевський-Карашевич.

Ситуація, яка склалася навколо попереднього українського посольства в Османській імперії, носила відверто антидержавний характер. Як відзначає В. Швидкий, з падінням гетьманського уряду в грудні 1918 р. місія надзвичайного посла і уповноваженого міністра М. Суковкіна⁷ мала скінчитися, проте до березня 1919 р. він фактично залишався на чолі представництва, проводячи активну антиукраїнську політику. Це повністю дезорганізувало роботу українського посольства⁸. Далі, автор, посиляючись на О. Лотоцького, вказує: «негативна постава союзної військової влади, невільне положення турецького правительства під союзною окупацією, деструктивна чинність бувшого українського посла – все це утворювало обставини, дуже несприятливі для діяльності і в першу чергу для самого існування української дипломатичної репрезентації. [...] Головною все ж причиною затяжки [...] визнання та урочистого прийому султаном було побоювання турецького правительства, щоб не було принизливою для нього комплікації з боку окупантів за визнання посла невизнаної ними держави»⁹.

Однак, незважаючи на труднощі, робота посольства УНР поволі налагоджувалася. На новому будинку в центрі міста були вивішені національні прапор і герб, охорона одягнена в українські однострої. Саме в цей період, 2 серпня 1919 р. до Стамбула прибув Я. Токаржевський-Карашевич і почав працювати як радник О. Лотоцького. Остаточо сформувався подальший персональний склад посольства: Л. Кобилянський – другий радник, М. Чикаленко – перший секретар, сотник М. Любимський – другий секретар, поручик О. Ратгавз – кон-

⁶ Лотоцький Олександр Гнатович (1885–1954) – громадсько-політичний діяч, письменник, публіцист, науковець. У 1919–1920 рр. – голова дипломатичної місії УНР в Османській імперії.

⁷ Суковкін Михайло Акімфійович (1857–1938) – київський губернський комісар (1917); посол УНР в Османській імперії (1918–1919).

⁸ Швидкий В. Посольство Олександра Лотоцького та його заходи щодо визнання незалежності української церкви (Константинополь, 1918–1920 роки) // Проблеми історії України : факти, судження, пошуки: міжвідомчий зб. наук. праць. Вип. 14. Київ: Інститут історії України, 2005. С. 33.

⁹ Швидкий В. Посольство Олександра Лотоцького та його заходи щодо визнання незалежності української церкви... С. 37–38; Лотоцький О. В. В Царгороді. Варшава: Друкарня Наукового т-ва імені Шевченка, 1939. С. 38.

сул, І. Спафарис та О. Лотоцька – перекладачі. О. Лотоцький зазначав: «Посольству удалося зав’язати досить широкі товариські стосунки не лише серед представників народних меншостей у Царгороді, але – і головне – з турками. Особливо такі зносини оживилися з приїздом до Царгороду, в серпні 1919 р., призначеного до Посольства на становище радника князя Івана Токаржевського-Карашевича. Щочетверга у моєї дружини відбувалися чайні прийняття, які відвідували досить численно представники місцевого громадянства. Присутність на тих прийняттях жіночого елемента з складу Посольства – крім моєї дружини та дочки, ще кілька жінок інших членів Посольства, – давало можливість відвідувати наш сальон і турецьким паням»¹⁰.

25 березня 1920 р. О. Лотоцький залишив Царгород. Я. Токаржевський-Карашевич виконував обов’язки довіреного у справах України, а з квітня 1920 р. до 11 грудня 1921 р. – надзвичайного посла УНР у Туреччині. Позитивним зрушенням було отримання дипломатом грамоти від Константинопольського Патріарха весною 1921 р.¹¹ Домагання з боку українського уряду та посольства УНР у справі автокефалії УПЦ після від’їзду О. Лотоцького ще деякий час продовжував Я. Токаржевський-Карашевич¹².

Як зазначала дослідниця О. Малюта, фінансова криза в урядових структурах УНР, що виникла у 1920 р. і тривала до середини липня 1921 р., посилювалася. Здійснювалися кадрові зміни, деяких урядовців відправляли у безтермінову відпустку, частину – звільнили, не виплативши заробітну плату¹³. Ці події мали негативні наслідки у фінансовому забезпеченні українських дипломатичних установ, зокрема й у Туреччині. Наприкінці дослідження у документальній добірці висвітлено всю повноту фінансової кризи, що склалася для очільника посольства Я. Токаржевського-Карашевича у 1920–1921 рр.

Загалом потрібно відмітити, що, незважаючи на фінансові проблеми, які виникли, перебуваючи в Царгороді Я. Токаржевський-Карашевич займався: підготовкою консульської конвенції та намагався започаткувати українсько-турецький товарообмін як ґрунт для майбутніх економічних взаємин; організацією вивезення українських полонених (переважно галичан і буковинців); у межах консульських функцій – питанням Чорноморського флоту; відрядженням уповноважених осіб до

¹⁰ *Господин А.* Три визначні дипломати. Вінніпег: Просвіта, 1989. С. 27.

¹¹ *Швидкий В.* Посольство Олександра Лотоцького та його заходи щодо визнання незалежності української церкви... С. 42.

¹² ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). Ф. 1072. Оп. 2. Спр. 149-а. Арк. 1–4.

¹³ *Малюта О.* Органи влади ЗУНР та УНР в екзилі у 20–40-і рр. ХХ ст.: боротьба за національну державність як форму організації повсякденного життя української еміграції // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: зб. ст. Вип. 12. Київ, 2007. С. 296.

Малої Азії для реєстрації і оборони інтересів українських громадян; справою заарештованих пароплава «Королева Ольга», комерційного пароплава товариства «РОПТ»; справою врегулювання валюти і початку торговельних відносин¹⁴; питанням Української кооперації в Стамбулі (контактував із призначеними представниками Об'єднання центральних українських кооперативних спілок за кордоном (ОЦУКС) – Філіповичем і Трухлим, вказував на їхню байдужість, зв'язки з росіянами, антинаціональний характер, ворожість до українського уряду)¹⁵; реалізовував ідею створення інституту почесних консулів (щоб засвідчити українську присутність у європейських країнах та забезпечити можливу міру опіки українським громадянам, які опинилися в різній спосіб за кордоном і потребували допомоги держави); справою організації Чорноморського союзу; проектами 3-х союзних договорів, що були укладені між представником УНР, Грузії, Азербайджану й Північного Кавказу; курував співпрацю в прометейському русі¹⁶ та в Антибільшовицькому блоці народів¹⁷. Завдяки Я. Токаржевському-Карашевичу 23 листопада 1921 р. були підписані протоколи про наміри союзних міждержавних угод із Грузією, 28 листопада – з Азербайджаном¹⁸.

16 березня 1921 р. у Москві було укладено договір про дружбу і братерство між РСФРР та Турецькою республікою, де йшлося про заборону утворень або перебування на їхній території організацій чи груп, що претендують на роль уряду іншої сторони або частину її території, мають на меті боротьбу з іншою державою¹⁹. 2 січня 1922 р. аналогічну угоду в Анкарі уклала УРСР. У зв'язку з цим посол УНР Я. Токаржевський-Карашевич і «спеціальний військовий представник Директорії УНР і особово-уповноважений Головного Отамана Петлюри при уряді Туреччини» В. Кедровський залишили країну, що не визнавала УНР²⁰.

¹⁴ ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 3. Спр. 49. Арк. 34.

¹⁵ Там само. Оп. 2. Спр. 529. Арк. 13.

¹⁶ Прометейський рух – рух діаспорних політичних організацій народів колишньої Російської імперії задля спільної боротьби проти СРСР за створення своїх національних держав.

¹⁷ Антибільшовицький блок народів – об'єднання політичних організацій різних народів для боротьби з більшовиками.

¹⁸ ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 108. Арк. 2327.

¹⁹ История дипломатии / под редакцией В. П. Потемкина. Москва; Ленинград: Государственное изд-во политической литературы, 1941–1945. (Библиотека внешней политики). Т. 3: Дипломатия в период подготовки второй мировой войны: (1919–1939 гг.) / сост: проф. И. И. Минц., проф. А. М. Панкратова, акад. В. П. Потемкин [и другие]. 1945. XII. С. 68–69. URL: <https://www.prlib.ru/item/335166>. (дата звернення 28.04.2021).

²⁰ Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття) : монографія. Київ: МП Леся, 2006. С. 270.

Таким чином, виявлення та публікація архівних документів, що зберігаються в ЦДАВО України, дозволить відобразити, окрім поданої інформації про Посольство УНР в Османській імперії, ще й вкрай погане фінансове забезпечення місії у 1920–1921 рр. та пропонувані шляхи його покращення дипломатом Я. Токаржевським-Карашевичем.

Нижче подаємо виявлені в ЦДАВО України архівні документи з фонду «Міністерство закордонних справ Української Народної республіки» (Ф. 3696) (спр. 239 «Штати і фінансові звіти посольства УНР в Туреччині та листування з ним про грошові справи»), розміщені у хронологічній послідовності. Документи друкуються без скорочень, мовою оригіналу зі збереженням стилістичних та орфографічних особливостей. Публікація супроводжується коментарями, в яких здійснено ідентифікацію персоналій, подано пояснення щодо історичних подій, політичних організацій і партій, установ, інституцій тощо.

№ 1

**Лист Я. Токаржевського-Карашевича до міністра закордонних справ
А. Ніковського²² про становище Посольства УНР
в Османській імперії у червні 1920 р.**

9 червня 1920 р., м. Стамбул

В додаток до попередніх листів і докладів п. Посла О. Лотоцького про фінансове становище Українського Посольства в Туреччині, маю честь подати, що на протязі майже року на утримання Посольству не переводилося жадних асигновок. Останні кошти, яких було одержано 25-го Жовтня 1919 року через бувш. Секретаря Посольства п. Чикаленка²³, витрачено і коли-б не позичка в Турецькому Міністерстві Закордонних Справ та у Представника «Оцукса»²⁴, Посольство не мало-б можливості продовжувати свою діяльність.

Нині Посольство з фінансового боку перебуває дуже в тяжкому стані. Не має не тільки засобів на виплату боргів Посольства, але і на існування урядовців. Та невеличка решта грошей, яка зараз залишається в касі Посольства може вистачити тільки до 1-го Липня с. р. і Посольство стоїть перед фактом

¹ Ніковський Андрій Васильович (1885–1942) – громадський і політичний діяч, літературознавець, мовознавець, журналіст; міністр закордонних справ в уряді УНР (1920), активний член Товариства українських поступовців (ТУП) і Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ).

² Чикаленко Петро Євгенович – секретар Посольства УНР в Османській імперії (1919), був учасником бойових дій Першої світової війни, начальником міліції у м. Канів, прикріплений до Першого українського запасного полку (1917), завідувач українського відділу Держвидаву в Одесі (1925); арештований більшовицькою владою 1928 р., помер у Курську від зараження крові.

³ «Оцукс» – об'єднання центральних українських кооперативних спілок за кордоном у 1920–1923 рр. Функціонувало в Парижі, Лондоні і Берліні.

препинення своєї діяльності, а саме в той час коли праця набирає особливо значення і силу.

Борги Посольства складають нині суму коло 7640 т. л.

1) Борг Посольства «Русскому для Внешней торговли банку» в Царьгороді, який залишився ще за Гетьмана після бувш. Посла п. Суковкина в сумі 2549, 80 т. л. на 1 січня 1920 р. із 7% річних.

Постановою Директорії від 7-го Серпня 1919 р. було асигновано на виплату Банку 4205, 44 т. л. в якій сумі рахувався сей борг в ті часи. На підставі сеї постанови 30-го вересня м. р. фінансовим Агентом п. Супруном було видано в Берліні бувш. Секретарю Посольства п. Чикаленкові – 2100 доларів, рахуючи очевидно помилково таку суму в американській валюті рівнозначною 4205, 44 т. л.

Одержані гроші було внесено Посольством тою-ж валютою в касу Банка, при чому вони по дійсному курсу дня склали тільки суму 1661, 62 т. л., яка і була списана Банком з рахунка Посольства.

Решта боргу, себ-то 2549, 80 т. л. на 1 Січня 1920 р. із 7% річних лишається й по сей час несплаченою. Банк щомісяця звертається до Посольства з вимогами, що перешкоджує Посольству мати кредит і ставе в дуже неприємне становище Представництво.

Докладні відомості і копії було своєчасно надіслано до Міністерства Закордонних Справ, п. Супруна та Міністра Фінансів п. Мартоса²⁵, але по приватним відомостям п. Супрун відмовився видавати гроші і справа до сього часу залишається нерозв'язаною.

2) Борг Турецькому Міністерству Закордонних Справ в сумі 2000 т. л. яких було одержано позичково 13 березня 1920 року. На підставі приватних розмов, виплата цього боргу передбачалася Посольством 1-го – 6 – с. р.

Маючи на увазі ті труднощі, на яких була одержана від Міністерства ся сума, виплата цього боргу мусить бути негайною.

3) Борг Посольства Української Місії у Букарешті²⁶ – 2000 т. л. та «Оцуксу» – 1000 т. л., а разом 3000 т. л., одержаних позичково від п. Філіповича, який випадково опинився в Царьгороді.

Виплата сеї суми може бути переведена шляхом безпосередніх разрахунків Міністерства з «Оцуксом» та місією у Букарешті.

Таким чином для виплати боргів в Царьгороді Посольству необхідно не менш як 4640, 00 т. л.

⁴ Мартос Борис Миколайович (1879–1977) – громадсько-політичний діяч, учений-економіст, кооператор і педагог. Після утвердження Директорії у грудні 1918 р. був призначений міністром продовольчих справ в уряді В. Чехівського; з 9 квітня до 27 серпня 1919 р. очолював Раду Народних Міністрів УНР і водночас обіймав посаду міністра фінансів.

⁵ Надзвичайна дипломатична місія УНР в Румунії була утворена 6 січня 1919 р. із метою налагодження партнерських відносин. Очолив її відомий дипломат, журналіст і письменник Юрій Гасенко (1894–1933). Детальн. див.: Рендюк Т. Українська надзвичайна дипломатична місія у Румунії. 1919 рік (До 100-річчя українсько-румунських дипломатичних відносин). С. 1–22. URL: <http://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/10.pdf> (дата звернення: 26.04.2021).

Що торкається складу Посольства, то скорочення штатів було виконано згідно наказу Уряду ще в минулому році. Нині складається Посольство з осіб: Повіреного в справах УНР, радника Посольства п. Токаржевського-Карашевича, в.о. Секретаря П. Приходька і Драгомана Посольства пані Олександрівській, не рахуючи п. Посла О. Лотоцького, який виїхав з докладом до Уряду 24-го мин. Березня.

Утримання виплачується урядовцям турецькою валютою, рахуючи тур. Лиру 15 карбованців, в скороченому розмірі по наказу Директорії – що цілком не відповідає сучасній дорожнечі, яка поширюється що місяця.

В додаток до мого листа від 12-го Квітня с. р. Ч. 570 і до особистого доклада п. Посла мушу додати, що сучасне становище Держави і те значіння якого набирає Царьгород, вимагає від Представництва України відповідних технічних сил і засобів. При такому складі і таких штатах Посольство не має можливості проводити справу. На перший час необхідно збільшити склад Посольства – Секретарем, Молодшим Урядовцем для Канцелярії і Драгоманом, який би знав місцеві мови.

Крім вищезазначеного мушу додати, що Посольство задовольнено помешканням тільки до 1 Жовтня. По новому закону про найом помешкань ціни на помешкання підвищено в 10 раз проти цін до військового часу. Сучасний курс української, російської та закордонної валюти при сьому прикладається окремо.

Повірений в Справах Української Народної
Республіки Токаржевський-Карашевич (в. р.) (підпис).

З оригіналом згідно:

Секретарь Посольства В. Приходько (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 17–18. Оригінал. Машинопис.

№ 2

Лист Я. Токаржевського-Карашевича до міністра закордонних справ А. Ніковського про збільшення кількості урядовців Посольства УНР в Османській імперії у липні 1920 р.

12 липня 1920 р., м. Стамбул

Згідно з постановою Й. Е. Пана Міністра від 10-го Травня с. р., а також з постановою Високошановних Панів Членів Директорії у Відні від 29 Травня с. р. Ч. 152 при Українському Посольстві в Царьгороді скорочено штати і залишено лише одного співробітника – Секретаря Посольства.

Посольство зверталось вже до Міністерства з докладом і проханням збільшити штат урядовців ще трема особами, себ-то 1 Секрктарем, 1 урядовцем-аташе і 1 місцевою особою для канцелярії по вільному найму.

Без такого збільшення і асигнування відповідальних коштів Посольству буде дуже важко виконувати свою працю, не кажучи вже про більш-менший пристойний зовнішній вигляд Посольства в порівнянні з іншими (Польське має 7 осіб, Румунське – 4, Грузинське 4, Азарбейджан 4 і т. д.).

Без збільшення кількості урядовців Посольство не буде мати змоги слідкувати за Турецькою та Грецькою пресою, а також мати постійні зносини з

ріжними установами не дипломатичного характеру, до яких вищі члени Посольства звичайно не являються / Суди в справах громадян, паспортні бюро, поліція і т. д. /.

При сучасному стані коли в Посольстві залишається Уповноважений Міністр Керуючий Посольством і лише один Секретарь а Посольство не може мати ні другого Секретаря, ні двох Урядовців в Канцелярії, всі ці справи лягають або на самого Міністра, який властиво в нормальні години урядування не може відходити з свого Посольства, або на самотнього Секретаря, який тоді мусить припинити працю в Канцелярії, позаяк він виконує працю і машиніста і регістратора. Крім того не має можливості перевіряти пресу, для чого потрібно знати добре місцеві мови.

Для того Посольство має честь просити Міністерство звернути увагу на необхідність збільшення кількості урядовців ще трема особами.

Крім того прикладаючи при цьому копію з копії Наказу Директорії від 29 Травня с.р. Ч.152 про встановлення штату і складів Посольства в Царгороді, Посольство прохає Міністерство підтвердити його обов'язковість.

Доклади про збільшення кількості урядовців було надіслано до Міністерства 12 Квітня Ч. 570 та 9 Червня Ч 639.

Уповноважений Міністр
Керуючий справами Посольства УНР
в Туреччині
Токаржевський-Карашевич (в. р.) (підпис).

З оригіналом згідно:
Секретарь Посольства В. Приходько (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 16–16зв. Оригінал. Машинопис.

№ 3

Лист Я. Токаржевського-Карашевича про становище Посольства УНР в Османській імперії

15 серпня 1920 р., м. Стамбул

Вашого листа числа в 15 Червня отримав 4 Серпня. Негайно доручив я розшукати Пані в Григоровичів, але на жаль не можу похвалитися успіхом. Тут їх в Царгороді не знайшовши – мусять бути або в Галліантелі, або по за межами Туреччини – в Сербії чи Болгарії.

Прошу вірити що – не забуду Вашого доручення. Коли не можна буде розшукати, негайно Вас оповіщу.

Справи фінансові мого Посольства стали для мене такими трагічними що я повірив, що у нас накази виконуються, асигновки виплачуються, а обіцянкам Міністрів можна вірити. Тепер моє положення безвихідне і тому я звертаюся до Вас і до всіх Міністрів і знайомих.

Маючи надію що Ви мені не відмовити і знаючи що Ваш голос буде мати велике значення я звернувся до Вас.

З полагодженням справ Посольства зв'язана справа державного престолу – цілком пропала вся праця посольства .

Прошу вибачень що я Вас турбував та прийміть вирази глибокої поваги і щирого віддання

Я. Токаржевський Карашевич (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 1–2. Оригінал. Машинопис.

№ 4

**Лист Я. Токаржевського-Карашевича
до міністра закордонних справ А. Ніковського
з проханням виділити кошти Посольству УНР в Османській імперії**

16 жовтня 1920 р., м. Стамбул

Прохаю ласкавого вибачення за телефакси, якими позбавляю собі турбувати Вашу Екселенцію, але позаяк до Відня телеграм не приймають доводиться іншим шляхом.

Посольство одержало у Липні гроші лише до 15 Вересня, а по Наказу Й. Е. Пана Міністра Ніковського мало одержати решту старої асигновки 5000 dollars – через Букарешт, і нову асигновку в сумі 5000 долларів

З 1 Вересня почав я писати лист і телеграфувати, але це все нічого не допомогло, до цієї пори ні гроша навіть відповіді на телеграми.

Всі засоби вичерпались, позичати і не хочу і не можу і бачу що грозить нам скандал. Якого наслідки навіть не хочу передбачати.

Тому позволимо собі турбувати Вашу Екселенцію, тому ще раз прохаю не відмовити настояти у Міністерстві, у Відні на негайне вислання нам грошей або прислати самому.

Завжди ласкаве відношення до мене Вашої Екселенції, доказа приязні які одержувало у Відні дають мені відвагу про це все писати. Прошу не сумніватися Високошановний Пане После що положення без виходу примушує мене про це писати.

10000 dollars. Потрібні посольству на 6 місяців + помешкання на рік. Позаяк Вашої Місії легше одержувати з Міністерства і вислати – прошу нам вислати а одержати собі з Міністерства.

Прохаю все ж таки телеграфної відповіді, коли не буду нічого мати мусю зачинити Посольство не поплативши навіть його старих ще суковникських боргів.

Маю надію що Ваша Екселекція вибачать мені що до цієї пори свого приватного боргу ще не виплатили. Маєм намір це тепер зробити, але на жаль мусю виплачувати всі кошти посольства з своїх грошей, а тепер вже і тих нема. Ніколи не забуду тої великої підмоги яку від Вашої Екселекції одержали і для того тепер прошу її для Посольства. Прийміть, прошу, вирази моєї глибокої пошани

Високошановний Пане

Вашої Екселенції

Щировідданий і вдячний

Я. Токаржевський Карашевич (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 20–21зв. Оригінал. Машинопис.

№ 5

**Звіт про рух коштів Посольства УНР
в Османській імперії з 25 березня до 1 жовтня 1920 р.**

[без дати], м. Стамбул

Прибуток №№ по пор.	Дата		тур. лір	Сума
	На 25 березня 1920 року			
		Борг Автокефальному фонду	карбов.	187130
		Борг Російському для Зовнішній		
		Торговлі Банку з 11 по 31-ХІІ-19	тур. лір	2549-80
		Борг Турецькому Міністерству		
		Закордонних Справ	тур. лір	2000-00
		Лишається в касі Посольства готівкою:		
		Романовськими	карбов.	6115-00
		Думськими	карбов.	139642-37
		Українськими	карбов.	8806-00
		Долярами	карбов.	475-00
1		Турецькими лірами		395 94
	Квітень	Одержано позичково за рахунок		
		Української Місії в Букарешті	доларів	2000-00
2		Одержано від розміну 1000 дол.	А 1141/2	1142 50
3		Одержано від розміну розміну 373 дол. А 117		438 75

	На 1-ше травня			1977 198/
4	Травень	Одержано від розміну 300 дол. А 118,25 т. л		354 75
5		Одержано від розміну 500 дол. А 107,5 т. л		537 50
6		Одержано від розміну 300 дол. А 115 т. л		345 00

	На 1-ше червня			3214 44
7	Червень	Одержано позичково від п. Представника і Члена Правління «Дніпросоюза» п. Філіповича		320 00

	На 1-ше липня			3534 44
8	Липень	Одержано в касу Посольства пошлин та гербового збору по Консульському відділу за час з 1-го січня по 1 липня 1920р.		22 333/
9		Одержано від п. Лазаревського борг Посольству		5
10		Одержано від п. Повіреного в Справах УНР в Туреччині Токаржевського- Карашевича позичених для Посольства амер. Долярів 1500, які обміняно:		1574 50

	На 1-ше серпня			5136 281
11	Серпен	Списується борг бувш. Аташе Посольства пана Ратгауза в сумі 173-50 тур. Лір.		
		Залишається за ним борг в сумі		1-50 тур. лір
		Списується борг Посольства Румунської Місії, повернутих їй безпосередньо Міністерством Закордонних Справ в сумі тур. лір		2000-00
11		Одержано від Уряду в рахунок різних асигновок через Пана Посла Лотоцького ам. дол.	7 7 8 2 - 35.	8204 27

	На 1-ше вересня			13340 551/2
12	Вересень	Одержано від розміну 113000 карбов. (думських) по курсу 320 карб. За 1 т. ліру		363 121/2
13		Одержано від розміну 17000 карбов. (думських) по курсу 350 карб. За 1 т. ліру		48 57
14		Позичено в спеціальних коштів з автокефального фонду 67000 карб. (думських), яких розміняно на турецьку валюту по курсу 350 карб. За 1 т. ліру		191 43

	На 1-ше жовтня			13933 68

З касовою книгою Посольства згідно:

Уповноважений Міністер

Керуючий Посольством Я. Токаржевський Карашевич (підпис).

Секретарь Посольства В. Приходько (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 30–31. Оригінал. Машинопис.

№ 6

**Лист Я. Токаржевського-Карашевича
до міністра закордонних справ А. Ніковського
з проханням виділити кошти Посольству УНР
в Османській імперії**

19 жовтня 1920 р., м. Стамбул

Виняткове положення в якому зупинився я і посольство заставляє мене звернутися до Вашої Ексцеленції цим листом з проханням негайної відповіді самим найшвидшим способом.

Посольство наше з січня місяця живе на позичені гроші Штати обмежено, виплачується зменшене утримання, заведено страшну ощадність у всьому, але все ж таки кількість боргів росла. Прислані нам через П.Е. Пана Посла Лотоцького гроші вистарчили лише на виплату попередніх боргів і як Посольство попереджало в своїх рапортах дали змогу дожити до 15го вересня.

Телеграми з Головної Кватири і від П.Е. Пана Посла Лотоцького які нас сповіщали про негайну висилку нам грошей з Міністерства, про наказ Вашої Ексцеленції даний П.Е. Пану Послу Мацієвичу²⁷ негайно вислати нам 5000 doll. Ошукали нас лише і довели до того що Посольство рахуючи на цю присилку обіцяло взяти помешкання, а не занялося ліквідацією майна і приготуваннями до від'їзду.

Сьогодні Посольство не має ні гроша, завдяки моїм товариським знайомствам лише не викидають нас з помешкання. Грошей дістати нігде не можна і Посольству грозить голодова смерть і неописуемі скандали з різних сторін. Росіяни лише чекають на це.

При таких умовах не тільки не можу залишити Посольства але не можу виїхати, не маючи на білет, хоч би у трюмі де звичайно Посли Держав не їздять.

До цього становища дійшло Посольство не по своєї вині. Такої ощадности у Посольстві і у приватному життю як у нас напевно нігде не було і за наші рахунки я хотів завжди відповісти. На рахунок моїх попередніх телеграм до Вашої Ексцеленції до Міністерства до Відня і до Берну не одержав я ні одної відповіді, а з Бухарешту одержую телеграми прямо нечемні і насмішливі.

Для того останній раз прохаю Вашу Ексцеленцію негайно дати мені телеграфні розпорядження що маю робить, а також негайно прислати мені 10 000 dollari які дадуть змогу Посольству проіснувати 5 місяців, виплатити всі борги, а також взяти на рік помешкання. Рівно, повторюючи ще раз що на заклик Вашої Ексцеленції не міг приїхати не маючи на білет, прохаю сповістити мене чи тепер колиб я мав гроші маю приїхати чи ні. Коли Посольство не буде мати змоги виплатити боргів 1) старий борг Суковкина у банку 2) борг Пана Лотоцького у Міністерстві – тоді прийдеться хіба покінчити самовбивством щоб не пережити того всього що міг тоді зробити не з власної вини.

⁶ Мацієвич Костянтин (Кость) Андріанович (1873–1942) – державний і громадський діяч, учений-аграрник, дипломат; міністр закордонних справ УНР в уряді С. Остапенка (1919); голова дипломатичної місії УНР в Румунії (1919–1923).

Доводячи це все до відома Вашої Ексцеленції гадаю що представивши досить ярке наше Положення, з якого лиш Ваша Ексцеленція може нас вивести. Прийміть Високошановний Пане Міністре засвідчення моєї глибокої поваги.

Я. Токаржевський-Карашевич (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 14–15зв. Оригінал. Машинопис.

№ 7

Акт про кошти Посольства УНР в Османській імперії, що були передані О. Лотоцьким Я. Токаржевському-Карашевичу у зв'язку з від'їздом першого в Україну

4 листопада 1920 р., м. Стамбул

24 березня 1920 року від'їзжаючи на Вкраїну в справах Посольства Й.Е. Паном Послом УНР в Туреччині Лотоцьким передано Повіренному в справах УНР в Туреччині Пану Токаржевському-Карашевичу кошти Українського Посольства в такому стані: I) Готівкою. 1. Спеціальні кошти Автокефального фонду карб. 67.000. 2. Власні кошти Посольства: Думськими (керенки) карб. 139.642-37; Українськими карб. 8.806; Романовками карб. 6115; долярами 475; Турецьких лір 395–943) 4. II) Борги Посольства. 1. Автокефальному фонду карб. 187.130; 2. Російському для Зовнішній Торгівлі Банку²⁸ (борг бувш. Посла п. Суковкіна²⁹) з 11 по 31-ХІІ-1919 р. тур. лір 2549-80; 3. Турецькому Міністерству Закордонних Справ тур. лір 2.000. III) Борги Посольства. 1. Борг Пана Радника Посольства Токаржевського-Карашевича австр. корон 30.600; 2. Борг бувш. урядовця Посольства пана Ратгауза³⁰ тур. лір 175; 3. Борг бувш. Секретаря Посольства п. Любимського³¹ т. л. 25; 4. Борг інженера Бикова т. л. 50; 5. Борг гром. Принцметаль т. л. 15; 6. Борг п. Лядовського т. л. 20;

З касовою книгою Посольства згідно:

Уповноважений Міністер

Керуючий Посольством Я. Токаржевський Карашевич (підпис).

Секретарь Посольства В. Приходько (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 29. Оригінал. Машинопис.

⁷ Російський для зовнішньої торгівлі банк (офіційна назва рос. «Русский для внешней торговли банк») – спершу 4-й, а пізніше 2-й за розміром акціонерний банк Російської імперії і найбільший в Україні. Заснований 1871 р. у Петербурзі німецьким консорціумом на чолі з «Deutsche Bank». Мав відділення в усіх головних містах України й Північно-Західної Росії, а також у Константинополі, Генуї, Парижі і Лондоні.

⁸ Суковкін Михайло Акінфійович (1857–1938) – київський губернський комісар (1917); посол УНР в Османській імперії (1918–1919).

⁹ Ратгавз О., поручик – консул (1919), молодший аташе (1920) Посольства УНР в Османській імперії.

¹⁰ Любимський М., сотник – другий секретар (1919–1920) Посольства УНР в Османській імперії.

№ 8

**Лист Я. Токаржевського-Карашевича
до Міністерства закордонних справ про прибутки та видатки
Посольства УНР в Османській імперії у березні-жовтні 1920 р.**

4 листопада 1920 р., м. Стамбул

Маю честь подати при цьому справоздання по касі Українського Посольства в Туреччині за час з дня від'їзду б. Посла Пана Лотоцького і з дня фактичного управління мною Посольством, с. т. з 24 березня по 1 жовтня с. р.

При цьому прикладаються копії 1) Акт о передачі б. Послом п. Лотоцьким каси Посольства, 2) копія виписки з касової книги «Прибутки Посольства з 24 березня по 1 жовтня с. р.», 3) копія виписки з касової книги «Витрати Посольства з 24 березня по 1 липня с. р.», 4) копія виписки з касової книги «Витрати Посольства з 1 липня по 1 жовтня с.р.» і 5) справка про стан каси Посольства на 1 жовтня с. р.

Оправдаючі документи що до прибутків і витрат, як за попередній час, так і за вищезазначений, переховуються в Посольстві до розпорядження Міністерства.

Я. Токаржевський Карашевич (підпис).
Уповноважений Міністер
Керуючий Посольством

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 27. Оригінал. Машинопис.

№ 9

**Лист Я. Токаржевського-Карашевича до міністра фінансів
Х. Барановського³² про необхідність виділення коштів Посольству УНР
в Османській імперії**

10 листопада 1920 р., м. Стамбул

Ваша Екселенціє,

Для утримання Українського Посольства в Царьгороді до 1 Жовтня с. р. і на виплату боргів за попередні часи б. Послом п. О. Лотоцьким в Травні місяці с. р. було одержано: 1) з каси Міністерства Закордонних Справ ріжною валютою кошти, які дали після обміну суму 1. 900 доларів і 2) акредитив Кредитової Канцелярії Міністерства Фінансів від 10-го Травня с. р. за № 14/284, по якому Фінансовий Агент в Берліні п. Супрун мусив виплатити Посольству 11.000 тур. лір.

В рахунок свого акредитива було виплачено 1.000.000 австралійських корон, які, згідно з представленими документами п. Послом О. Лотоцьким, склали після обміну 5.882-35 доляра.

Разом було одержано Посольством (1.900 д. та 5.882-35 д.) всього 7.782-35 доляра.

¹¹ Барановський Христофор Антонович (1874–1941) – громадський і державний діяч на Наддніпрянській Україні; кооператор і фінансист; член Української Центральної Ради (УЦР), Комітету УЦР. У 1920 р. – міністр фінансів УНР в уряді В'ячеслава Прокоповича.

З прикладеної при цьому копії рапорту Секретаря Посольства п. Приходька видно, що ця сума 7.782-35 дол. дала після обміну 8.204-27 тур. лір, з яких на долю акредитива (1.000.000 австр. кор. або 5.882-35 дол) припадає 6.276-78 тур. лір в той спосіб, як-би рахувати, що ці гроші було обміняно по ліпшому курсу ніж 1900 дол. одержаних з Міністерства Зак. Справ, а саме:

1000 дол. а 108-50	1085-00 тур. лір
2610 дол. а 110-50	2884-00 тур. лір
20 дол. а 107-00	24-40 тур. лір
50 дол. а 102-00	51-00 тур. лір
2202-35 д. а 101-00	2235-38 тур. лір
5882-35 долярів	6276-78 тур. лір

Таким чином акредитив Міністерства Фінансів фактично було оплачено лише в сумі 6.276-78 тур. ліри і за Міністерством залишається сума (11.000 – 6.276-78) 4.723-22 тур. лір, яка до цього часу, не вважаючи на всі заходи, Посольству не виплачена.

Посольство не має жадних коштів для свого існування. Йому не тільки не доплачено грошей, які належали на існування до 1-го Жовтня, але невідома доля про асігування коштів на далі, після 1-го Жовтня, про що не раз подавалися доклади мною, а так саме і б. Послом п. Лотоцьким до Міністерства.

Досить зазначити, що в касі Посольства нині лишається лише 5 т. лір, з 1-го Жовтня скінчився строк контракту на помешкання, борги не поплачено. Посольство загубило всяку надію позичити яку небудь суму навіть тільки для свого існування.

При такому сумному стані, чекаючи що-дня надзвичайних неприємностей я звертаюся до Вашої Екцеленції, минуючи Міністерство Закордонних Справ, з проханням дати наказ про негайний перевод по телеграфу через банк вищезазначеної суми недоплаченої по вищезгаданому акредитиву.

Повноважний Міністер Керуючий Українським
Посольством в Туреччині
Я. Токаржевський Карашевич (підпис).
При цьому прикладається 3 копії документів.

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 47–47зв. Оригінал. Машинопис.

№ 10

Лист Я. Токаржевського-Карашевича до Міністерства закордонних справ про фінансове становище посольства УНР в Османській імперії у серпні 1920 р.

12 листопада 1920 р., м. Стамбул

У відповідь на відношення Міністерства від 10-го серпня с. р Ч. 1651 по відділу Бухгалтерії про розпорядження Міністерства до Місії УНР в Румунії в справі видачі за рахунок Міністерства Посольству в Царьгороді 5.000 тур. лір, маємо честь повідомити, що зазначена сума Посольством до цього часу не одержана, а з приватного листа Пана Міністра Мацієвича, одержаного сьогодні, ми довідалися що гроші вислані не будуть.

Про фінансове становище Посольства було надіслано і надсилається окремі доклади і в цьому листі мусімо ще раз підкреслити що Посольство перебуває в надзвичайно тяжкому становищу.

Для полагождення справи уявляється необхідним негайна висилка грошей, навіть телеграфом для існування Посольства

Уповноважений Міністер

Керуючий Посольством Я.Токаржевський Карашевич (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 51. Оригінал. Машинопис.

№ 11

Лист Я. Токаржевського-Карашевича до міністра закордонних справ А. Ніковського про неможливість виїхати до Бухареста

17 травня 1921 р., м. Тарнув

Сьогодні я одержав телеграму від п. Мацієвича, який «наказує» мені їхати до Бухаресту і висилає на подорож 2000 рум. лей.

Бачу, що жарти продовжуються. 2000 рум. лей, які складають по курсу дня лише 47 тур. лір, можуть вистачити лише на подорож до Бухаресту на палубі пароплава 3-ої класи (білет 1 кл. до Констанци – 37 тур. лір.) і будуть вжиті, як я їх одержу, на харчі для пана Приходька і для мене, які четвертий місяць дослівно голодуєм.

Мушу ще раз припомнити Вашої Екселенції, що я до цього часу не одержав з Міністерства жадної відповіді на мої листи що-до моєї діемісії та фінансових справ Посольства. Я не одержую ніяких інформацій про сучасне політичне становище, наміри Уряду і пляни на найблизчу будучину.

Не маючи абсолютно ніяких коштів, я не можу ні ліквідувати Посольство, ні рушити з місця. Навіть на пересилку цього листа я мушу позичати гроші на поштову марку.

Ще раз прошу Вашу Екселенцію звільнити мене від виконання моїх обов'язків, негайно прислати мого заступника і відповідні кошти для Посольства. В противному разі я складаю з себе всяку відповідальність за наслідки, яка цілковито падатиме на Вас, коли, доведений до розпуки і божевілля, закінчу врешті то моє страшенно трагічне життя.

Прошу прийняти запевнення моєї глибокої пошани до

Вашої Екселенції, щиро відданий

Я. Токаржевський Карашевич (підпис).

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 61. Оригінал. Машинопис.

№ 12

Довіреність, видана Посольством УНР в Османській імперії його секретареві В. Приходьку на одержання коштів

29 серпня 1921 р., м. Стамбул

Посольство УНР в Царгороді уповноважує п. Секретаря Посольства Василя Приходька і доручає ему одержувати в Міністерстві Закордонних Справ

та у всіх Державних Установах УНР всякі асигновки та гроші, яких призначено Посольству УНР в Царьгороді або може бути призначено йому на його утримання чи в його розпорядження на інші справи.

На підставі сього п. Приходько має право користуватися засобами та допомогою Державних Установ УНР що до переправки і переводу грошей в Царьгород до Посольства.

Я.Токаржевський Карашевич в. р. (підпис).
Уповноважений Міністер Керуючий Посольством
в Царьгороді.

ЦДАВО України. Ф. 3696. Оп. 2. Спр. 239. Арк. 68. Оригінал. Машинопис.

REFERENCES

1. Dzhura, M. (2017). Yan Tokarzhevsky-Karashevych – lytsar Khrystyianskykh ordeniv [Jan Tokarzewsky-Karashevych – a knight of the Christian orders]. *Hileia: naukovy visnyk*, 120(5), 32. [in Ukrainian].
2. Dzhura, M. (2017). Yan Tokarzhevsky-Karashevych – polityk i dyplomaty doby natsionalno-vyzvolnykh zmahan ukrainskoho narodu za derzhavnu nezalezhnist v pershii polovyni XX stolittia [Jan Tokarzhevsky-Karashevych – a politician and diplomat of the period of Ukrainian peoples' national liberation struggles for the state independence in the first half of the 20th century]. *Hileia: naukovy visnyk*, 118 (3), 307. [in Ukrainian].
3. Hospodyn, A. (1989). *Try vyznachni dyplomaty* [Three prominent diplomats]. Vinnipeg: Prosvita. [in Ukrainian].
4. Potemkin, V. P. (Ed.); Minc, I. I. & Pankratova, A. M. (Comps.) (1945). *Diplomatiya v period podgotovki vtoroj mirovoj vojny (1919–1939 gg.)*. In *Istoriya diplomatii* [Diplomacy in the period leading up to the Second World War in 1919–1939. In The History of diplomacy] (Vol. 3, pp. 68–69). Moskva–Leningrad: Gosudarstvennoe izdatelstvo politicheskoy literatury. [in Russian].
5. Kuras, H. (2007). *Dyplomaty, istoryk, patriot (Ivan Tokarzhevsky-Karashevych)* [Diplomat, historian, patriot (Ivan Tokarzhevsky-Karashevych)]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»: Istorychni nauky*, 9, 184–190. [in Ukrainian].
6. Lototsky, O. (1939). *V Tsarhorodi* [In Tsarhorod (Constantinople)]. Varshava: Drukarnia Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. [in Ukrainian].
7. Makvei, A. (2008, March 9). *Sviata Stolytsia i Ukraina. Dyplomatychnye poserednytstvo Kniazia Tokarzhevskoho-Karashevycha* [Holy Capital and Ukraine. Knyaz Tokarzhevsky-Karashevych's diplomatic mediation]. *Postup*, pp. 7–14. [in Ukrainian].
8. Maliuta, O. (2007). *Orhany vlady ZUNR ta UNR v ekzyli u 20–40-i rr. XX st.: borotba za natsionalnu derzhavnist yak formu orhanizatsii povsiakdennoho zhyttia ukrainskoi emihratsii* [Governmental authorities of the West Ukrainian People's Republic and the Ukrainian People's Republic in exile in the 1920s and 1940s: the struggle for national statehood as a form of organizing the daily life of Ukrainian emigration]. *Ukraina XX stolittia: kultura, ideolohiia, polityka: Zbirnyk statei*, 12, 296. [in Ukrainian].

9. Matiash, I. (2019). Arkhivna skladova dzherelnoi bazy doslidzhennia ukrainsko-turetskykh vidnosyn doby Ukrainskoi revoliutsii 1917–1921 rr. [Archival aspect of the source base for researching the Ukrainian-Turkish relations in the period of the Ukrainian Revolution of 1917–1921]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky*, 28, 340–358. [in Ukrainian].

10. Piskun, V. (2006). *Politychny vybir ukrainskoi emigratsii (20-ti roky XX stolittia): monohrafiia* [Political choice of Ukrainian emigration (the 1920s): monograph]: Kyiv: MP Lesia. [in Ukrainian].

11. Shvydky, V. (2005). Posolstvo Oleksandra Lototskoho ta yoho zakhody shchodo vyznannia nezalezhnosti ukrainskoi tserkvy (Konstantynopol, 1918–1920 roky) [Oleksandr Lototsky's diplomatic mission and his endeavors towards the recognition of independence of the Ukrainian Church (Constantinople, 1918–1920)]. *Problemy istorii Ukrainy: fakty, sudzhennia, poshuky: mizhvidomchy zbirnyk naukovykh prats*, 14, 33–44. [in Ukrainian].

Vitaly Halatyr

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Chief Researcher of the Department
of Information Technologies,
State Archives of Khmelnytsky Region
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7644-6151>

Oleksiy Hrodovskiy

Candidate of Economics Sciences,
Chief State Financial Inspector,
State Audit Office of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4638-0286>

Volodymyr Kotsuk

Candidate of Historical Sciences,
Dean of the Faculty of Humanities and Economics,
Khmelnytsky Institute
of Interregional Academy of Personnel Management
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7902-9372>

**DOCUMENTS OF TSDAVO of UKRAINE ABOUT
FINANCIAL SUPPORT OF THE EMBASSY OF THE UNR
IN THE OTTOMAN EMPIRE IN 1920-1921**

Abstract. The purpose of the proposed publication is to involve in the scientific circulation of archival documents signed by diplomat Jan Tokarzhevsky-Karashevych (1885–1954), who in 1920–1921 held the position of Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Ukrainian People's Republic to Turkey. The documents are stored in the Central State Archive of the highest authorities and administration

of Ukraine (TsDAVO of Ukraine) and reflect the financial support of the UPR embassy in the Ottoman Empire in 1920–1921. **Research methodology:** applied a set of special and general scientific methods (systematization of scientific and periodical literature, archival documents; comparative analysis; historical-genetic, historical-typological, historical-retrospective, hermeneutic, historical-comparative, problem-chronological, ideographic methods). **Scientific novelty:** new historical sources from the fund 3696 «Ministry of Foreign Affairs of the Ukrainian People's Republic» are introduced into scientific circulation (description 2, case 239 «Staffs and financial reports of the Embassy of the Ukrainian People's Republic in Turkey and correspondence with him about money matters»). TsDAVO of Ukraine to the history of diplomacy of the period of the Ukrainian revolution of 1917–1921; the focus is on the mission's financial issues, which needed to be addressed urgently during the 1920–1921. **Prospects for further research:** for a more detailed study of the issue of financial support of diplomatic missions of the UPR in the days of the Ukrainian Revolution of 1917–1921, it is necessary to identify and involve other archival documents. **Conclusions.** The discovery and publication of archival documents stored in the Central State Archives of Ukraine allowed to reflect the financial support of the UPR embassy in the Ottoman Empire and the proposed ways to improve it by diplomat J. Tokarzhevsky-Karashevych.

Key words: the embassy of the Ukrainian People's Republic in Turkey; J. Tokarzhevsky-Karashevich; O. Lototsky; K. Matsievich; TsDAVO of Ukraine.